

מחובר על הבהמה — פטור מראשית הגז⁽⁷⁾. משום שנאמר "צאנך" ושל עכו"ם אינו נחשב "צאנך" ואף על פי שהגיזה של ישראל אין החיוב חל אלא על הצאן והוא אינו שלו.

הלוקח גז צאנו של חבירו, אם שייר הלוקח

חלק מהצמר אצל המוכר, שלא קנאו, המוכר חייב בראשית הגז. כי יכול הלוקח לומר לו: הצמר שצריך ליתן לכהן — אצלך הוא ולא קניתיהו ממך⁽⁸⁾.

ואם לא שייר אלא קנה הישראל את כל הצמר — הלוקח חייב.

פ"ג כ"ג] וצ"ע.

7. רש"י [ד"ה הלוקח] פירש שקנה את הגיזה כשעדיין היתה מחוברת בצאן, כי אילו קנאה אחר שנגזזה פשיטא שפטור, [וראה להלן קלה. ד"ה תנן שכתב "אפילו שלא נגזזה"]. אולם הרמב"ם בפיה"מ כתב שלקח ממנו גיזה תלושה, וכן פסק [בה"ט], וכן הוא בשו"ע [ס"ז]. וביאר הרדב"ז שלדעת הרמב"ם דין זה נכתב רק בכדי לדייק ממנו שאם קנה צאנו לגזוז חייב [כדלהלן קלח].

ובאור שמח [ה"י] תמה הרי לעיל [קלג]: אמרו חומר בזרוע לחיים וקיבה מראשית הגז, שהלוקח צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז, ופרש"י דהיינו אם קנה קודם שחיטה, ולהרמב"ם שהפטור בראשית הגז הוא רק בקונה אחר גיזה הרי אינו חמור ממתנות שגם הלוקח מעכו"ם אחר שחיטה פטור. ובדרך אמונה [ד"ה הלוקח] הביא גירסא בלשון הרמב"ם "אע"פ שגזזן העכו"ם, וביארה שגזזן העכו"ם בשביל הישראל ובכל זאת פטור כי אין הצאן שלו ואף אם הקנה לו את הגיזה מקודם [אך אם גזזן הישראל חייב משום שנחשב כקונה צאן לגיזתה] ונמצא שדעת הרמב"ם כרש"י, ובאופן זה במתנות יתחייב כיון שהמתנות שלו.

ובבית הלוי [ח"א מט] כתב שהרמב"ם אינו מחלק אם קנה הצאן או לא, כי דעתו שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ואף אם לקח הצאן לגיזתו אינו שלו, ובהכרח שהחיוב תלוי רק אם הגיזה שלו בעת הגיזה. [וכדלהלן]. אך רש"י

סבר שראשית הגז אינו תלוי בקנין הגוף, ואף אם קנין פירות אינו כקנין הגוף אם קנה את הצאן לגיזתה מתחייב, כי די בקנין זה לחייב ראשית הגז.

וראה ביתרון האור [להגדול ממינסק] שכתב כי ממשנתנו מוכח שבקנין לזמן נחשב כ"צאנך" ותמה על הרא"ש [סוכה פ"ג סי' ל] שכתב כי אם קנה אתרוג לזמן אינו נחשב "לכס", והביא דברי תוס' בב"ב [קלו. ד"ה מביא] שבכיכורים נאמר "אדמתך" ובקנין לזמן חיובו רק מדרבנן, והוא הדין בלוקח מעכו"ם צאן לגיזתו חיובו רק דרבנן, וכן נקט במנחת ברוך [סי' צב], וראה קצוה"ח [רמ"א סק"ד] ומנחת חנוך [תקח, טז].

8. השו"ע [ס"ח] מבואר שכוונת המשנה אפילו באופן שלקח מחברו את הגיזה כשעדיין לא גזז, והמוכר חייב כי שייר מעט מצאנו להגזז [ולהלן קלח. נחלקו רש"י ותוס' בטעם שיעור המתנות למוכר, ואם צריך שישאר בידו כשיעור חיוב]. ובאור שמח [ה"י] ביאר שהמוכר חייב ליתן על גיזת הלוקח אף שיצאה הגיזה מרשותו קודם שעת החיוב, משום שהחיוב חל על הצאן אף שהגיזות אינם שלו, אך חיובו רק כששייר לעצמו, כי אם מכר את כל הגיזה אינו חייב לקנות חזרה מעט מהלוקח כדי ליתן לכהן, שהרי במכירתו הוא נחשב כמזיק מתנ"כ ומכרן, שפטור מתשלומין. [לדעת הרמב"ם שמכרן כמזיק, אך לדעת תוס' חייב משום דמשתרשי ליה, ראה לעיל קל הערה בהרחבה].

ולענין חיוב הלוקח כתב האור שמח שדינו